

Sygn. akt VIII U 2033/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	Sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek
Protokolant	Iwona Sławińska

po rozpoznaniu w dniu 6 marca 2020 r. w Gliwicach

sprawy A. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o prawo do emerytury z rekompensatą

na skutek odwołania A. B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 27 września 2019 r. **nr** (...)

oddala odwołanie.

(-) Sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek

Sygn. akt: VIII U 2033/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 września 2019 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonemu A. B. prawa do emerytury z rekompensatą, wskazując, że na dzień 1 stycznia 2009 roku nie udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując dotychczas zajęte stanowisko w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczony A. B., urodzony (...), w dniu 26 sierpnia 2019 roku wystąpił do (...) Oddział w Z. z wnioskiem o przyznanie mu emerytury z rekompensatą. Decyzją z dnia 27 września 2019 roku organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury. Kolejną decyzją z tej samej daty odmówił przyznania prawa do rekompensaty.

Na dzień 31 grudnia 1998 roku ubezpieczony legitymował się stażem 29 lat, 2 miesięcy i 25 dni okresów składkowych.

W okresie od 5 maja 1976 roku do 31 maja 1980 roku ubezpieczony był zatrudniony w Lokomotywowni Przyzakładowej G. na stanowisku kierowca – mechanik. Ze świadectwa pracy wynika, że posiadał dodatek za stopień strażaka, za wydłużony czas pracy, za utrzymanie w gotowości pojazdów i sprzętu silnikowego oraz za obsługę i konserwację.

W powyższym okresie ubezpieczony pracował w zakładowej straży pożarnej. Do jego zadań należało prowadzenie wozu bojowego i utrzymanie go w gotowości. (...) straż pożarna podlegała Państwowej Straży Pożarnej. Ubezpieczony jako członek załogi wozu bojowego - kierowca brał udział w akcjach ratowniczych na terenie zakładu pracy i poza nim. Akcje zewnętrzne odbywały się wspólnie z Państwową Strażą Pożarną. Kiedy nie było wezwania do akcji ubezpieczony był w gotowości oraz utrzymywał sprawność wozu bojowego. W tym zakładzie był zatrudniony ze Z. B..

W okresie od 17 czerwca 1980 roku do 31 grudnia 1991 roku ubezpieczony był zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie (...) w G. jako kierowca. A. B. był kierowcą samochodów ciężarowych o ciężarze powyżej 3,5 tony. Prowadził samochody S., J. i K.. Jego zadaniem było przyjeżdżanie do magazynu, pobranie materiałów sanitarnych jak wanny, umywalki, baterie, rury, a następnie zawieszenie ich na budowę. W przypadku awarii samochodu pomagał mechanikowi w jej usunięciu. Pracę wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. W tym zakładzie pracował razem z J. A. i J. S..

Następnie ubezpieczony prowadził działalność gospodarczą. W ramach tej działalności zajmował się transportem towarów. Transport wykonywał samochodem J. o ciężarze powyżej 3,5 tony.

Powyższych ustaleń sąd dokonał w oparciu o materiał dowodowy w postaci: akt organu rentowego, zeznań świadków J. A. (karta 18-19), J. S. (karta 19-20), przesłuchania stron (karta 20-21).

W ocenie sądu w niniejszej sprawie wszystkie fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy zostały wyjaśnione. Sąd oddalił wnioski o dopuszczenie dowodu z akt osobowych ubezpieczonego z Lokomotywowni Przyzakładowej G. i (...) Przedsiębiorstwa (...) w G. ponieważ ubezpieczony innymi dowodami wykazał charakter jego pracy w wyżej wymienionych zakładach pracy.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego A. B. nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. 2018 poz. 1924) rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Jednakże w myśl ust. 2 przywołanego przepisu rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych określa ogólne warunki nabycia prawa do rekompensaty, czyli – zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 2 pkt 5 ustawy – do odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze przez osoby, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Prawo do rekompensaty przysługuje ubezpieczonemu, który legitymuje się co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Chodzi w tym przypadku o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c ustawy (art. 21 ust. 1).

Przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są:

- utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008r. – w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1969 roku – podstawy normatywnej przewidującej takie uprawnienie;
- niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej;

- legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS;

- niezyskanie przez ubezpieczonego prawa do wcześniejszej emerytury według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Bezspornie ubezpieczony jest uprawniony do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.). Jednak nabycie prawa do emerytury na zasadach ogólnych nie wpływa w żaden sposób na uprawnienia do rekompensaty. Przesłanką negatywną do uzyskania prawa do rekompensaty jest natomiast nabycie prawa do wcześniejszej emerytury, niezależnie od tego czy ubezpieczony wystąpi z takim wnioskiem czy nie.

Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 17 grudnia 2015 roku, sygn. akt III AUa 717/15 (LEX nr 1964970), celem rekompensaty jest złagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Nie polega ona jednak na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, ale na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Zauważyć także trzeba, iż skoro zgodnie z art. 23 ustawy z 2008 roku o emeryturach pomostowych rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, a zgodnie z art. 173 u.e.r.f.u.s. kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, za których były opłacane składki na ubezpieczenia społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 roku, to warunek sformułowany w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS obliczonej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Jedynie więc nabycie prawa do wcześniejszej emerytury stanowi przesłankę negatywną przyznania prawa do rekompensaty, natomiast nabycie prawa do emerytury na zasadach ogólnych nie wpływa w żaden sposób na uprawnienia do rekompensaty.

W przedmiotowej sprawie (...) Oddział w Z. odmówił ubezpieczonemu A. B. przyznania prawa do rekompensaty argumentując, że ubezpieczony nie udowodnił wymaganego 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

W ocenie sądu postępowanie dowodowe przeprowadzone w niniejszej sprawie wykazało jednoznacznie, że ubezpieczony legitymuje się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach przekraczającym 15 lat. Ze zgromadzonej dokumentacji, zeznań świadków i wyjaśnień ubezpieczonego, które sąd uznał za wiarygodne, wynika jednoznacznie, że w okresie od 5 maja 1976 roku do 31 maja 1980 roku ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnym charakterze pracując na stanowisku kierowcy - mechanika w zakładowej straży pożarnej w Lokomotywowni Przyzakładowej G..

W myśl § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku funkcjonariusz pożarnictwa nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: a) 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn albo b) 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn, jeżeli komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia orzekła trwałą jego niezdolność do pełnienia służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej, 2) wiek emerytalny osiągnął w czasie pełnienia służby albo w czasie zatrudnienia wykonywanego po zwolnieniu z tej służby, 3) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej przy wykonywaniu czynności o charakterze operacyjno-technicznym. Cytowany przepis odnosi się do funkcjonariuszy pożarnictwa, którzy posiadają co najmniej 15 lat służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej przy wykonywaniu czynności o charakterze operacyjno-technicznym. Dotyczy więc funkcjonariuszy pożarnictwa w ścisłym tego słowa znaczeniu. Z kolei w wykazie A dziale XIV poz. 23 mowa jest o pracach funkcjonariuszy pożarnictwa. Jest to pojęcie szersze od wskazanego wcześniej i obejmuje również m.in. członków zakładowych straży pożarnych, w skład których wchodzi pracownicy danego zakładu pracy (art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy z 12 czerwca 1975 roku o ochronie

przeciwpożarowej - Dz. U. Nr 20, poz. 106 ze zm. oraz art. 15 pkt 2 i art. 16a ust. 1-3 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej - tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380 ze zm.). Taki pogląd wyraził również Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 8 marca 2012 roku (III AUa 115/12, LEX nr: 1298253).

Postępowanie dowodowe wykazało, że w okresie zatrudnienia w Lokomotywni Przyzakładowej G. od 5 maja 1976 roku do 31 maja 1980 roku ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę, o której mowa w Wykazie A, dział XIV, poz. 23 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze tj. pracę funkcjonariusza pożarnictwa. Wniosek taki wynika z charakteru czynności ubezpieczonego, który był pracownikiem zatrudnionym w zakładowej straży pożarnej. Wchodził on w skład załogi wozu bojowego, brał udział w akcjach gaśniczych na terenie zakładu pracy i poza nim. Współpracował z Państwową Strażą Pożarną. Ponadto dbał o sprawność wozu bojowego i pozostawał w gotowości na wezwanie do akcji.

W kolejnym okresie od 17 czerwca 1980 roku do 31 grudnia 1991 roku w czasie zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie (...) w G. ubezpieczony wykonywał prace wymienione w wykazie A, dział VIII, poz. 2 rozporządzenia z 7 lutego 1983 roku tj. prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony i autobusów o liczbie miejsc powyżej 15. Wówczas ubezpieczony prowadził (...), J., K. i przewoził nimi materiały sanitarne z magazynów na budowy. Samochody powyższe miały dopuszczalny ciężar całkowity powyżej 3,5 tony.

W konsekwencji powyższych rozważań sąd stwierdził, iż odwołujący A. B. legitymuje się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych.

Niemniej jednak, w ocenie sądu, nie było podstaw do przyznania ubezpieczonemu prawa do rekompensaty z uwagi na spełnienie przesłanek wyłączających powyższe uprawnienie.

Jak wynika z definicji ustawowej zawartej w art. 2 ust. 5 ustawy o emeryturach pomostowych, przewidziana w niej rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeą prawa do emerytury pomostowej. Przy czym, w myśl art. 21 ust. 1 tej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Równocześnie, stosownie do art. 21 ust. 2 ustawy, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W ocenie Sądu Okręgowego, przepisy te muszą być odczytywane łącznie i rozważając prawo do rekompensaty nie można tracić z pola widzenia jej odszkodowawczego charakteru określonego powołaną definicją.

Z przytoczonej definicji rekompensaty jednoznacznie wynika bowiem, że ratio legis wprowadzenia tego rozwiązania było dążenie do wyrównania szkody poniesionej przez osoby legitymujące się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a niespełniające innych warunków do przyznania im emerytury z tytułu takiego zatrudnienia, tj. zarówno emerytury w trybie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jak i emerytury pomostowej. Innymi słowy, można przyjąć, że fakt wykonywania przez 15 lat pracy w warunkach szczególnych (niezależnie od innych warunków ustawowych) może skutkować uzyskaniem prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym lub zastępującej ją emerytury pomostowej lub rekompensaty, gdy nie ma się prawa do żadnego z tych świadczeń ze względu na zapisy ustawowe. Z definicji rekompensaty wynika, że jest ona kierowana do tych ubezpieczonych, którzy wskutek wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych - zawężającej krąg uprawnionych do tego świadczenia w stosunku do zakresu podmiotowego poprzedniej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze - i następnie braku możliwości skutecznego ubiegania się o emeryturę w wieku obniżonym przy wykazaniu spełnienia warunku wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zawartej w art. 32 i 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - wobec wygaszania powyższego świadczenia - utracili możliwość ubiegania się o emeryturę z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, jak i dodatkowo nie nabeą uprawnień do emerytury pomostowej.

Nabycie prawa do świadczeń, w tym do emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych, należy wiązać ze spełnieniem ustawowych warunków nabycia tego prawa i równocześnie nie można nabycia prawa utożsamiać z przyznaniem i wypłatą świadczenia, którą to kwestię reguluje art. 129 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej, nakazujący wypłacanie świadczenia od dnia powstania prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

Tym samym, zdaniem Sądu Okręgowego, uzasadniony jest pogląd, że rekompensata nie przysługuje ubezpieczonemu, który nabył prawo do emerytury w trybie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS niezależnie od realizacji takiego uprawnienia.

Powyższe stanowisko znajduje potwierdzenie w piśmiennictwie – rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nawet jeśli tego prawa nie zrealizowała (zob. K. Jankowska oraz I. Jędrasik-Jankowska, Komentarz do ustawy o emeryturach pomostowych, (w:) Prawo do emerytury. Komentarz do ustaw z orzecznictwem, LEX).

Tożsame stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 16 maja 2018 r. (III UK 88/17 Legalis nr 1823934) stwierdzając, że gramatyczna wykładnia ustawowej definicji rekompensaty jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie wyżej określonych warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270). Potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1924) dokonywana z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych (celowościowych). Celem tego przepisu jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi on dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy on natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia.

W dalszej części uzasadnienia wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że nabycie prawa in abstracto nie aktualizuje natomiast obowiązku instytucji ubezpieczeniowej do ustalenia i realizacji świadczenia, bez uprzedniego podjęcia przez ubezpieczonego stosownej czynności, to jest złożenia wniosku emerytalnego (rentowego), przez którą to czynność wnioskodawca ujawnia się jako uprawniony do świadczenia i zainteresowany jego realizacją. Skoro nabycie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego następuje z mocy ustawy z chwilą spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków wymaganych do jego powstania, decyzja organu rentowego ustalająca to prawo ma charakter deklaratoryjny (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., II UZP 3/11, OSNP 2010 nr 17-8, poz. 217). Ani data złożenia wniosku, ani data wydania decyzji nie przesądza więc o stanie prawnym mającym zastosowanie do oceny istnienia po stronie wnioskodawcy prawa do dochodzonego świadczenia. Istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa nie można utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc do wypłaty (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989 r., III UZP 11/89, OSNCP 1990 Nr 6, poz. 72 i wcześniejszą uchwałę z dnia 10 sierpnia 1988 r., III UZP 22/88, OSNCP 1989 Nr 12, poz. 194, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006 r., III UK 95/06, LEX nr 950628).

Wobec tego, iż ubezpieczony w niniejszym postępowaniu wykazał fakt wykonywania pracy w warunkach szczególnych przez okres ponad 15 lat w całości mieszczący się przed dniem 1 stycznia 1999 r., to zdaniem Sądu Okręgowego ubezpieczony nabył prawo do wcześniejszej emerytury na zasadach określonych w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ponadto ubezpieczony do 31 grudnia 1998 roku posiada ponad 25 letni okres składkowy. Zdaniem Sądu, powyższe oznacza, że w stosunku do ubezpieczonego można stwierdzić, że nabył on prawo do emerytury w

obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, mimo iż nie wystąpił o powyższe świadczenie i nie zrealizował swojego uprawnienia. Fakt, że ubezpieczony nabył prawo do wcześniejszej emerytury z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, mimo nieskorzystania z tego świadczenia, powoduje wyłączenie możliwości przyznania prawa do rekompensaty. Ubezpieczony nie poniósł bowiem szkody przez działania ustawodawcy zmieniające system emerytalny i stąd brak podstaw do przyznania mu stosowanego odszkodowania w formie rekompensaty.

Reasumując ubezpieczony spełnił warunki do zastosowania przesłanki negatywnej przyznania rekompensaty wymienionej w art. 21 w związku z art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, a tym samym odwołanie wnioskodawcy jako niezasadne podlegało oddaleniu, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., o czym orzeczono w sentencji wyroku.

(-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek